

“ZAMONAVIY FARMATSIYANING DOLZARB MUAMMOLARI VA YECHIMLARI”

**MAVZUSIGA BAG'ISHLANGAN
RESPUBLIKA ILMIY–AMALIY
ANJUMAN TO'PLAMI**

2025–YIL, 16–17–MAY

BUXORO – 2025

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

OSIYO XALQARO UNIVERSITETI

**“ZAMONAVIIY
FARMATSIYANING
DOLZARB MUAMMOLARI
VA YECHIMLARI”**

**MAVZUSIGA BAG‘ISHLANGAN
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIIY
ANJUMAN TO‘PLAMI**

2025-YIL, 16–17-MAY

BUXORO – 2025

Quyidagi xulosalar chiqarildi: Citrus reticulata urug'lari optimal harorat (24–28°C), namlik va yorug'lik rejimida tez va barqaror unadi; Urug'larni ekishdan oldin sterilizatsiya qilish, to'g'ri substrat tanlash unuvchanlikka ijobiy ta'sir ko'rsatadi; Petri idishdagi usul seleksiya va biologik xususiyatlarni o'rganish uchun samarali hisoblanadi.

Tavsiya qilinadi: Citrus urug'larini ilmiy tadqiqotlar, seleksiya va ko'paytirish ishlari uchun filtrlovchi qog'oz yoki nam qumda unib chiqarish usulidan foydalanish. Tajribalarni boshqa Citrus navlariga nisbatan ham olib borish va unuvchanlikni oshirishga qaratilgan fiziologik ishlov berish (masalan, gibberellin bilan ishlov) usullarini qo'llash.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Zhang, L., Wang, Y., & Liu, H. (2018). Effect of substrate and temperature on the germination of Citrus seeds. *Journal of Horticultural Research*, 26(2), 115–122.
2. El-Mahrouk, M.E. (2010). Enhancing seed germination of citrus species using scarification techniques. *Egyptian Journal of Agricultural Research*, 88(1), 55–62.
3. Singh, R., & Tiwari, D. (2012). Influence of moisture and light on Citrus reticulata seed germination. *Indian Journal of Plant Physiology*, 17(3), 241–246.
4. To'xtayev, B.M. (2015). Subtropik mevalar biologiyasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi nashriyoti.
5. G'ulomov, A.T., To'xtayeva, Z. va boshq. (2018). O'zbekiston iqlimida subtropik mevali daraxtlar biologiyasi. Toshkent: Fan nashriyoti.
6. Saidov, A.A. (2020). O'zbekiston iqlim sharoitida Citrus navlarini yetishtirish texnologiyasi. *Qishloq xo'jaligi ilmiy jurnali*, 4(2), 65–70.

O'ZBEKISTON FLORASINING BOYLIGI VA SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI.

Rahmonov N.R., Xalilova F.M.

Buxoro davlat universiteti Buxoro, O'zbekiston

n.r.rahmonov@buxdu.uz

f.m.xalilova@buxdu.uz

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston florasining biologik xilma-xilligi, uning noyob va shifobahsh o'simliklar bilan boyligi, shuningdek, ushbu o'simliklarning tibbiyotdagi o'rni va ahamiyati haqida ma'lumot berilgan. O'zbekistondagi o'simliklarning shifobahsh xususiyatlari, ularning xalq tabobatidagi va zamonaviy tibbiyotdagi ahamiyati, shuningdek, bu o'simliklar asosida ishlab chiqariladigan farmatsevtika mahsulotlari haqida to'liq tahlil qilingan. Maqolada, shuningdek, o'simliklarni ekologik jihatdan saqlash, ko'paytirish va qayta ishlash bo'yicha amalga oshirilayotgan tadqiqotlar ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston florasini, shifobahsh o'simliklar, dorivor o'simliklar, xalq tabobati, tibbiyot, farmatsevtika, bioxilma-xillik, fitoterapiya.

O'zbekiston o'simlik dunyosi o'zining keng va xilma-xil ekosistemalari bilan dunyoda alohida o'ringa ega. Mamlakatimizdagi flora 4,5 mingga yaqin turdagi yuksak o'simliklarni o'z ichiga oladi va bu turlarning 750 turi shifobahsh hisoblanadi. O'simliklarning bu turdagi boyligi faqat tabiiy resurs sifatida emas, balki tibbiyot va farmatsevtika sanoatida muhim ahamiyatga ega. Hozirgi kunda o'simliklar asosida tayyorlanadigan farmatsevtik preparatlar va o'zbek xalq tabobatidagi o'simliklardan foydalanish bo'yicha ko'plab tadqiqotlar olib borilmoqda. Bu tadqiqotlarning natijalari mamlakatimiz uchun katta iqtisodiy foyda keltirishi mumkin. Bunday ishlanmalar o'simliklarning shifobahsh xususiyatlarini to'liq o'rganish va ularni zamonaviy tibbiyotda qo'llash imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi. Shu bilan birga, ekologik muhofaza va o'simliklarni ko'paytirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar o'simliklarning barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

O'zbekistonning tabiiy hududlarida o'simliklarning keng xilma-xilligi mavjud. Ularning 20% ga yaqini endemik hisoblanadi, ya'ni faqat bu hududda o'sadi. Bu o'simliklar, o'zining noyob biokimyoviy tarkibi va shifobahsh xususiyatlari bilan boshqa hududlarda uchramaydi.

Masalan, qaldirg'och gullar (Echinacea), qizil dornalik (Hippophae rhamnoides), yog'ochli chinor (Cinnamomum verum) va sherpindor (Saponaria officinalis) kabi o'simliklar juda ko'p kasalliklarni davolashda qo'llaniladi. O'zbek xalq tabobatida ming yillar davomida o'simliklar asosida turli dori vositalari tayyorlanib kelinmoqda. Shifobahsh o'simliklar qatoriga kalkulyatsiya o'simliklari, lavanda, kashmir qandali va siydikchi gullar kiradi. Bu o'simliklar yengil antimikrobik, antiseptik, yallig'lanishga qarshi va boshqalar kabi xususiyatlarga ega. Hozirgi kunda, o'simliklardan tayyorlanadigan dori vositalari nafaqat xalq tabobatida, balki zamonaviy farmatsevtika sanoatida ham keng qo'llaniladi. Masalan, echinacea, aloe vera, ginseng kabi o'simliklardan tayyorlangan preparatlar immunitetni oshirish, tanadagi yallig'lanishlarni bartaraf etish, yurak-qon tomir kasalliklarini oldini olishda muhim rol o'ynaydi. O'simliklar faqat tabiiy resurs sifatida emas, balki biologik xilma-xillikni saqlash uchun ham muhimdir. O'zbekiston hukumati tomonidan qator tadbirlar amalga oshirilmoqda, masalan, o'simliklarni madaniylashtirish va ularni ekologik jihatdan himoya qilish. 2019 yilning aprelida qabul qilingan farmatsevtika va tabiatni muhofaza qilishga oid prezident qaroriga asosan, yovvoyi o'simliklarni himoya qilish va ularni qayta ishlash bo'yicha tizimli ishlar boshlandi.

Xulosa qilib aytganda O'zbekistonning o'simlik dunyosi boy va xilma-xil bo'lib, ular faqat tabiiy resurs sifatida emas, balki xalq va ilmiy tabobatda ham muhim ahamiyatga ega. Bunday o'simliklarni sanoat miqyosida qayta ishlash va ular asosida innovatsion mahsulotlar yaratish istiqbollari katta. O'simliklarning shifobahsh xususiyatlari va ularni ekologik jihatdan saqlashni yanada kuchaytirish uchun davlat tomonidan qo'shimcha chora-tadbirlar ko'rish zarur. O'simliklar asosida yangi dori vositalari yaratish — bu sohada ilmiy izlanishlarni davom ettirish va yangi tibbiy mahsulotlar ishlab chiqarish bo'yicha yanada ko'proq e'tibor qaratish kerak. Ekologik muhofazani kuchaytirish — o'simliklarni saqlash va ulardan foydalangan holda ekologik barqaror rivojlanishga erishish uchun hukumat tomonidan ko'proq investitsiyalar va tadbirlar talab etiladi. O'simliklarni ko'paytirish va madaniylashtirish — ushbu o'simliklarni sanoat miqyosida etishtirish uchun ilmiy-tadqiqot markazlari va qishloq xo'jaligiga oid yangiliklarni joriy etish zarur. Shunday qilib, O'zbekistonning o'simlik dunyosi nafaqat tabiiy, balki tibbiy resurs sifatida ham katta ahamiyatga ega. Uni to'g'ri boshqarish, qayta ishlash va ilmiy jihatdan yanada chuqurroq o'rganish bizga yanada rivojlangan va sog'lom jamiyat qurish imkoniyatlarini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati.

- 1.Mamatov, S. (2017). O'zbekistonning dorivor o'simliklari va ularning tibbiy ahamiyati. Tashkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi nashriyoti.
- 2.Karimov, A., & Tursunov, B. (2020). Tabiat va inson: O'zbek xalq tabobatida dorivor o'simliklar. Tashkent: O'zbekiston tibbiyot nashriyoti.
- 3.Sharipov, R. (2018). O'zbekiston florasini biologik xilma-xillik va ekologik muhofaza. Tashkent: O'zbekiston davlat universiteti.

ДОРИВОР ЎСИМЛИКЛАРНИ ЙИВИБ-ТЕРИБ ОЛИШ ВА УЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ

Гафарова С.М.

Бухоро давлат университети, Бухоро, Ўзбекистон.

E-mail:saida.gafarova@bk.ru

Аннотация: Мақолада мамлакатимизда тарқалган доривор ўсимликларнинг инсон организмга кўрсатадиган фойдали таъсири, фармацевтика sanoatida улардан самарали фойдаланиш тўғрисидаги маълумотлар келтирилган.

Калит сўзлар: алкалоидлар, доривор ўсимликлар, шифобахш гиёҳлар, доридармонлар, ўрмон хўжалиги

KATTA ZUBTURUM PLANTAGO MAJOR L. TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI VA FARMAKOLOGIK AHAMIYATI. <i>Mahmudova.Mexriniso Ergashevna. Shakirov Jahongir</i>	57
TEOBROMINNING XOSSALARI, TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI <i>Yusupova Zarnigor Yunus qizi</i>	58
КОРРЕКЦИЯ ВТОРИЧНЫХ ИММУНОДЕФИЦИТОВ С ПОМОЩЬЮ МУМИЁ, РАДИОЛЫ СЕМЕНОВА И ГЛИКОРАЗМУЛИНА <i>Рахматуллаева М.М.</i>	59

2 - SHO'BA. BIOLOGIYA VA BIOTEXNOLOGIYA YO'NALISHIDAGI YANGI TADQIQOTLAR

GIPOLAETIN-8 GLIKOZIDI VA RUTINNING MITOXONDRIYASINING PASSIV ION O'TKAZUVCHANLIGIGA TA'SIRI <i>Kurbanova N.B.¹, Isamuxamedova D.R.¹, Xamidova S.A.², Sobirova X.G.³</i> , 62	
СИРДАРЁ СУВ ҲАВЗАЛАРИ ЙИРТҚИЧ БАЛИҚЛАРИНИНГ ТРЕМАТОДАЛАР БИЛАН ЗАРАРЛАНИШ КЎРСАТКИЧЛАРИ <i>О.А.Абдуганиев¹, Х.Г. Собирова²</i>	63
DORIVOR O'SIMLIK LARDAN FOYDALANISH VA ULARINING AHAMIYATI <i>Salimova S. S.¹ Usmonova S. I.² Murodov S. A.³</i>	65
FENUGREEK (TRIGONELLA FOENUM-GRAECUM) URUG'INING XUSUSIYATLARI VA TIBBIYOTDA KASALLIKLARGA QARSHI QO'LLANISHI <i>Shukurova Sh.T.</i>	67
NA'MATAK O'SIMLIGINING KIMYOVIY TARKIBI, TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI VA AHAMIYATI ¹ <i>Salimova S. S.</i> ² <i>Fayzullayeva Q. S.</i> ³ <i>Murodov S. A.</i>	69
РОЛЬ НЕКТАРОПРОДУКТИВНОСТИ НЕКОТОРЫХ СОРТОВ ХЛОПЧАТНИКА В ОПЫЛЕНИИ ИХ ПЧЕЛАМИ. <i>Жалиев Б.А., Махмудов К.Ю., С.Хайруллаева</i>	73
DORI VOSITALARI SINTEZIDA YASHIL KIMYONING SAMARAVIY USULLARI <i>Shukurova Sh.T., Ochilova D.O.</i>	74
ЛЕКАРСТВЕННЫЙ ПОДОРОЖНИК И BIOTEXNOLOGIY: ПУТЬ ОТ ПОЛЯ ДО ФАРМАЦЕВТИКИ <i>Джабборов Б.И.</i>	76
BIOTEXNOLOGIYA YO'NALISHIDAGI YANGI TADQIQOTLAR: IMKONIYATLAR VA ISTIQBOLLAR <i>Xaydarov A.A.</i>	78
ZOOLOGIYA O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA 3D ANIMATSIYALARNING AHAMIYATI <i>Kalandarova D.S., Karimov D.T.</i>	81
BIOLOGIYA DARSLARIDA O'QUVCHILARGA IJODIY FAOLLIKNI VUJUDGA KELTIRISH. <i>G'oziyeva. G.A.</i>	83
ИСПЕЛЯЮЩАЯ СИЛА ПРИРОДЫ-ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБЛАСТИ ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЙ И BIOTEXNOLOGIY <i>Сафарова З.Т.</i>	85
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ ФАРМАЦИИ В КОНТЕКСТЕ КУЛЬТИВИРОВАНИЯ ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЙ <i>Сафарова З.Т.</i>	87
НОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБЛАСТИ БИОЛОГИИ <i>Каландарова Д.С., Зарипова З.Н.</i>	90
CITRUS RETICULATA O'SIMLIGINING LABORATORIYA SHAROITIDA URUG' UNUVCHANLIGINI ANIQLASH <i>Saxlavoldiyeva S.</i>	92
O'ZBEKISTON FLORASINING BOYLIGI VA SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI. <i>Rahmonov N.R., Xalilova F.M.</i>	94
ДОРИВОР ЎСИМЛИКЛАРНИ ЙИГИБ-ТЕРИБ ОЛИШ ВА УЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ <i>Гафарова С.М.</i>	95
ЎЗБЕКИСТОН ШАРОИТИДА ЎСАДИГАН ДОРИВОР ЎСИМЛИКЛАРДАН ХАЛҚ ТАБОБАТИДА ВА ТИББИЁТДА ФОЙДАЛАНИШ <i>Гафарова С.М.</i>	97
DORI VOSITALARI SINTEZIDA YASHIL KIMYONING SAMARAVIY USULLARI <i>Shukurova Sh.T., Ochilova D.O.</i>	99
FENUGREEK (TRIGONELLA FOENUM-GRAECUM) URUG'INING XUSUSIYATLARI VA TIBBIYOTDA KASALLIKLARGA QARSHI QO'LLANISHI <i>Shukurova Sh.T.</i>	101
CRISPR/CAS9 TECHNOLOGIYASI – GENETIK KASALLIKLARNI DAVOLASHDA INQILOBIY YECHIM SIFATIDA <i>Shukurova Sh.T., Fayzullayeva N.I.</i>	103
BIOTIBBIYOTDA SUN'IY ORGANLAR VA REGENERATIV TIBBIYOT. TO'QIMALARNI QAYTA TIKLASH VA LABORATORIYADA YETISHTIRILGAN ORGANLAR <i>Shukurova Sh.T., Fayzullayeva N.I.</i>	105
BIOGELMENTLAR TREMATODALAR – FATSSIOLOZ KASALLIGI HAQIDA UMUMIY MA'LUMOTLAR <i>Shukurova Sh.T., Rizoqulova M.J.</i>	107
ALOE O'SIMLIGINING SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI VA U ORQALI TURLI KASALLIKLARNING OLDINI OLISH IMKONIYATLARI <i>Olimov M.O., Shukurova Sh.T.</i>	108
DORIVOR O'SIMLIK LAR: TABIIY SHIFO MANBAI VA KIMYOVIY TARKIBI <i>Shukurova Sh.T., Xamrayeva R.B.</i>	110
NA'MATAK — TABIATNING BEBAHO NE'MATI <i>Shukurova Sh.T., Atoeva N.S.</i>	112
LAVANDA TARKIBLI TINCHLANTIRUVCHI XUSUSIYATLI - LITTLE HERB <i>Qambarova Z.Z.</i>	114
JIGAR VA ICHKI A'ZOLARNI TOZALOVCHI ENG SAMARALI GIYOH LAR <i>Shukurova Sh.T., Qambarova Z.Z.</i>	116
BODOMNING INSON SALOMATLIGIGA FOYDALARI <i>Kenjayeva M.Z., Shukurova Sh.T.</i>	118
ISTIQBOLLI DORIVOR O'SIMLIK ECHINACEA PURPUREA (L.) MOECH O'SIMLIGINI LABORATORIYA SHAROITIDA UNUVCHANLIGINI ANIQLASH <i>Eraliyeva M.</i>	119